

URAN V ČESKÝCH DĚJINÁCH

Mgr. Václav Trantina
Hornické muzeum Příbram

Hornické muzeum Příbram, příspěvková organizace Středočeského kraje, otevřelo v areálu své pobočky Památníku Vojna dne 3.10. 2007 za účasti hejtmana Středočeského kraje, předsedy Českého báňského úřadu, generálního ředitele státního podniku DIAMO, místopředsedy Konfederace politických vězňů ČR a jiných novou stálou expozici "Uran v českých dějinách". Na ploše necelých 450 m² je návštěvník seznámen s vývojem uranového hornictví v průběhu posledních dvou století a s jeho vlivy na vědní, technickou a společenskou sféru u nás. Současně zdůrazňuje pozici uranového hornictví jako jedné z výrazných dominant uvedených oblastí novodobých dějin českých zemí.

Při prohlídce jsme nejprve seznámeni s geologií a situacemi na jednotlivých ložiscích uranu v českých zemích. Jsou zde konfrontovány fotografie jednotlivých důlních děl s ukázkami zrudnění daných lokalit, celkem zde nalezneme desítky vzorků ze všech našich těžných ložisek. Následně je zde představena historie těžby na Jáchymovsku, Slavkovsku, Příbramsku, v okolí Stráže pod Ralskem a Dolní Rožinky, tedy od prvních výskytů až po současnou těžbu v jediném dole na evropském kontinentu. Expozice rovněž zachycuje celý průběh existence důlního díla, tedy od průzkumných vrtů přes dobývací metodu, danou uložením konkrétního ložiska, až po rekultivační práce. Mnohé z prací jsou doloženy konkrétními trojrozměrnými předměty z provozu, najdeme zde různé druhy sbíjecích kladiv, vrtných sloupů, vrtných korunek a jádra, ale také těžní lana o různých profilech, odpalovací stroje a přístroje sloužící k měření radioaktivity.

Celkem je expozice rozvržena do více než deseti tematických celků s tím, že akcent je položen především na technickou charakteristiku, což je dokumentováno více než stovkou vyobrazení, množstvím modelů i cennými hmotnými exponáty. Kontinuální součástí expozice je venkovní skanzen důlní techniky uranových dolů, který navazuje na obsahovou náplň stálé expozice v památkové chráněné budově Památníku Vojna. Jedním z nejrozsáhlejších celků je zde prezentováno příbramské uranové ložisko situované v jihozápadní části středních Čech. Bylo otevřeno jako první po 2. světové válce, shodou okolností právě šachtami Vojna č. 1 a 2, mezi kterými se nachází i současný Památník Vojna - pobočka Hornického muzea Příbram. Těžba v příbramském regionu existovala v letech 1948–1991 a Příbramsko se zařadilo mezi nejvýznamnější hydrotermální ložiska Evropy i světa. Výsledkem náročné práce v podzemí, při které byli po únorovém převratu roku 1948 nasazeni proti své vůli též političtí vězni, bylo vyhloubení 23 km jam, 2188 km chodeb a překopů a odpracování více než 19 000 000 m² žilné plochy. Na povrch směřovalo 6 000 000 m³ tzv. aktivních základek (z vyrubaných prostorů). Množství hornicky zpracovaného kovu vyčíslené 48 432 tun uranu zařadilo příbramské uranové ložisko mezi největší tohoto typu ve světě. Roku 1975 bylo na dole č. 16 v Příbrami dosaženo maximální hloubky 1838,4 m, což byla v té době nejhlubší jáma ve střední Evropě s dopravou na jednom laně bez tzv. přetěžování. Pro Středočeský kraj je významnou historickou skutečností, že těžba na Příbramsku představovala 38 % z celkové produkce uranu na území našeho státu, což nebylo doposud překonáno. V mezinárodním kontextu se Česká republika řadí na 6. místo za největší producentské státy (USA, Kanadu, Německo, Jihoafrickou republiku a Rusko).

Hornické muzeum Příbram se vzhledem k charakteru expozice a vystavenému dokumentačnímu materiálu nachází na soupisu fyzické inventury Státního úřadu pro

jadernou bezpečnost v Praze, zárukových inspektorů Mezinárodní agentury pro atomovou energii (MAAE) ve Vídni a inspektorů Evropského atomového společenství (EURATOM) v Lucemburku, a to jako jediné muzeum na našem území.

Vznikl zde expoziční projekt, který dosud nebyl v České republice ani v zahraničí v takovémto rozsahu komplexně zpracován. Autorem scénáře expozice je jeden z nejvýznamnějších českých báňských historiků PhDr. Jiří Majer, CSc., výtvarné řešení uskutečnil ateliér předního českého výtvarníka Miroslava Žálka podle ideového návrhu ředitele muzea PaedDr. Josefa Velfla. Projekt byl realizován během posledních šesti let za finanční účasti Ministerstva kultury ČR, Středočeského kraje a díky materiální i odborné pomoci ze strany DIAMO, s. p. Volně navazuje a doplňuje stálou expozici "Třetí odboj a perzekuce po roce 1948", která je umístěna rovněž v areálu Památníku Vojna. Jedním ze symbolických propojení obou expozic je například osoba Ing. Bohuslava Hegera (1892–1971), absolventa VŠB v Příbrami (abs. 1915). Ing. Heger byl v letech 1945–1948 prvním generálním ředitelem Jáchymovských dolů Jáchymov, v roce 1949 došlo k jeho zatčení, postaven do čela tzv. skupiny Heger a spol. Došlo k jejich obvinění a odsouzení za údajnou protistátní činnost, ing. Heger byl odsouzen na doživotí a jako poslední z celé skupiny propuštěn po 11 letech dne 10. 5. 1960.

Jako uznání za vznik této expozice, jakož i za péči o sedm století trvajících tradici příbramského hornictví, předal předseda Českého báňského úřadu Hornickému muzeu Příbram zlatou pamětní plaketu.